

tis Δ donec omnia in pulvere rubicundum fuerint versa, id fiet mensibus tribus vel quatuor. Pulverem hunc corrige cum Spiritu Vini & serva.

VIRE S.

Est medicina Universalis, cujus gran. i. vel ad summum duo in vehiculis convenientibus, in quolibet morbo usurpata, balsamum internum ad expellendum intro hospitantem hostem, vel per vomitum, vel per alvum vel per sudores, mirifice adjuvant.

OBSERVA.

Huic Præcipitato diaphoretico per omne convenire Azoth istud famosum, quod M. Elias Johannes Hesling, Arnstadiensis Thuringus, Artista ille secularis, in suo Theophrasto Redivivo anno 1660. publicavit censent nonnulli non sine gra-

vi conjecturâ. Lege quoque imposturam hujus Theophrasti Redivivi anno eodem detectam à Dnn. Medicis Württembergiacis.

NOTA.

Præterea non possum non hæc ex Ampl. Dn. D. Conringii lib. de hermet. med. c. 17. p. 209. rursus mōnere, meritò prudentiorem quemque mirari, fuisse vel esse qui sibi vel sperent vel arrogant ejusmodi Panacæas vel universales medicinas, cum neque experientia, neque ulla ratio vel levissimam fidem rei faciant. Hinc Excell. Dn. D. Rolfinckius ejus generis pharmaca inter non entia quàm rectissimè númerat de chim. lib. j. c. 9. vid. Discursum elegantiss. Sennerti de Chemicorum universali medic. & auro potabili.

P A R S III.

DE

MATURATIVIS ET DIGESTIVIS.

PERductâ ad finem feliciter part. I. & II. in qua de universalibus medicamentis actum, ordinis ratio nunc postulare videtur, ut ulteriùs

progrediendo, *Digestiva & Maturationiva* aggrediamur, eâ tamen methodo, ut de Tartaro tanquã *Basis* horû medicamentorû pauca præmittam.

CAPUT I.

DE

TARTARI GENITURA
& ORIGINE.

Lateribus doliorum vinariorum materia quædam adnascitur, instar lapidis, quæ abrasa, pro diversitate vini habet diversos colores; nam ex vino rubro rubicundum, ex albo albicantem & nitescentem, ex alio aliis coloribus ornatum ipsum fieri experientia docemur.

Dicitur autem Tartarus in genere, quicumque succus & residentia in fundo permanens, & hinc comprehendit omnem limositatem, viscositatem & impurum sedimentum.

In specie tamen in vino rursus tripliciter sumitur; vel enim illa vini pars dicitur *Ærus*, quæ subtilissima est, & liquefacta & admista vino est. (2) ea quoque vini pars vocatur *Ærus*, quæ crastior & terrestrior in feces abit, & subsidet in fundo, estque fex vini, Græcis *Thramma*. (3) usitatissimè verò *Ærus* est, qui ad latera doliorum accrescit.

Optimus autem censetur, qui continuâ serie coagulatus dolii lateribus in longitudinem protensus adhærescit, maximè ponderosus duritie non cedens lapidi, ab ea parte, quâ tangit vinum, pluribus apicibus adamantis instar, acuminatus, splendens, quiq; con fractus

non apparet spongiæ instar porosus, aut terrâ refertus. Notas has omnes habet Rhenanus, & nonnunquam Franconicus. Galli tamen Monspeliensem quasi crystallinum & purissimum omnibus præferunt.

Baccius lib. 6. vin. f. 290. notat, apud Velitinos in Italiâ ex robusto vino substantiam *Æri* ad duorum digitorum altitudinem inuocscere, vitri instar pellucidam, sinceram, sapore acri, modicè vinoso, ad eò ut integris navibus aliò devehatur.

Usus autem *Æri* triplex esse potest, *Mechanicus*, scilicet, *Medicus* & *Spagyricus*.

DE

USU MECHANICO.

Ut igitur à primo, quem *Mechanicum* diximus, ordiamur, sciendum, à Mechanicis quibusdam ad varia perficienda opera sua Tartarum adhiberi: 1. enim nôrunt ij, qui cudunt argentum, ejus adminiculò monetam artificiosè expolire hunc in modum: Immittunt nimirum ollæ prunis impositæ, puræ fontanæ aquæ sufficientem quantitatem, cum certa quadam proportionem Tartari, Salisq; communis, in eademq; tam diu coquunt Monetam. donec omnis ni-

nigredo & deformitas, quam ex ignium flammis nanciscitur, paulatim abeat, argentiq; fulgor eluceat.

NOTA obiter: Et numismata falsa genuino splendore adulterantur, si misturâ ex Fro $\text{\oplus}$ lo & $\text{\ominus}$ affricentur. Alii digito madido atterunt pulverem ex Sal. armoniac. F ri crudi an. ʒj . & parum fol. D a. Vel: solvunt D q. v. V F. solutioni addunt $\text{\oplus}$ & $\text{\ominus}$ F ri factâ evaporatione pulverem adhibent impio & scelerato conamini.

Sic monetæ adulteratores plurimum circa F rum laborant spreto alkali $\text{\ominus}$, quia alkali F ri non mutat colorem, inquit Helmont. blas human. n. 39. & 40. p. m. (edit. Lugdun. in fol.) 116.

2. Non minus Aurifabri Tartarum adhibent ad decoctionem Aqvarum, quibus splendidior color vasis argenteis post perfectionem inducitur.

3. Similiter Tartari usû carere nequeunt Metallici, quando metalla fundere volunt, permiscentes ipsum cæteris speciebus, quibus liquesfacta obsequiosa & tractabilia fiunt. Hinc pulvis constans ex A part. iij. $\text{\ominus}$ p. ij. Tartar. ult. p. j. & metallis inspersus ea fluida reddit, german. *Stuß Pulver*.

4. Fullonum & Insectorum manus didicerunt quoque Tartarô uti in tingendis lanis, vestibus, pan-

nisq; sine cujus auxilio impossibile rei alicui ex lanarum filis contextæ inducere colorem. Vid. Lib. de Tin&. art. 1. 2. c. 14.

5. Mirum est, quendam Parisiis habuisse ad opera chymica, ignem diu durantem in vasis sigillatis, quî constabat tartaro & A re tritis & aquæ vitæ mixtis. Hæc autem accendebantur in alembico, & deinde claudebantur, deniq; stillari aliquid debebat, reponebatur supra feces, sicuti narrat Borellus observat. cent. 3. 89.

Sic Crystallopæi seu Vitarii Veneti adhibent suis laboribus tartarum. Specula itidem artificialia indigent eo. Vide tract. Optic. Kolhansii lib. j. part. 3. c. 4. pag. 192. quî ex Leonh. Fioravant. secret. 3. 63. & Schuenterii recreationib. Mathem. part. 6. §. 37. similia recenset.

Tandem plura Tartari commoda hîc addi possent, quibus Oenopolis, aliisq; artificibus mechanicis inservit: Verùm ne Tractatus hic noster in immensam molem excresecat, consultò hîc pedem figimus, & ad alterum usum, quem *Medicum* inscripsimus, nunc nos conferimus.

II. DE USU MEDICO TARTARI.

Deinde in Medicina Tartarus quoque maximum habet usum, si-
qui

quidem tam interiùs exhibitus, quam exteriùs administratus ad morborum aliquot gravissimorum profligationem sæpè illustre præbet adjumentum.

Nam 1. intrò datus purgando movet alvum, & nihil noxiorum humorum in hominum corporibus patitur.

2. Confert iis, qui ex Lienis imbecillitate, morbum Scorbuticum, vel Affectiones hypochondriacas; ex Epatis verò discrasia, Hydropisim; vel alios ejus generis periculosos morbo stiment.

3. Omnes obstructions viscerum resolvit, eosdemq; morbos, qui exinde originem trahunt ut calculum Podagram, Chiragram, Gonagram, aliasq; ejus generis affectiones curat, ut probatissimorum Autorum concursus sententia testatur.

4. Tartarus quoq; aliis speciebus admixtus, externeq; adhibitus, Scabiem, Lichenes, Prurimum, &c. sanat, ulceribus ac Tumoribus externarum partium insigniter confert: Quod confirmat Dioscorides inveniens: Prurimum totius corporis Tartarus sedat, Lepras, item Lichenes, & scabros unguis cum Terebinthi resina aufert.

5. Creditur insuper Tartarum magnam vim siccandi, putredinem ulcerum corrigendi, & ea tandem consolidandi habere. Et hi sunt præ-

cipui usus, quos Tartarus Arti Medicæ suppeditat, plures addere, vel ejusmodi prolixioris Catalogi contextu Lectori, cui hæc nostra dicata volumus, fastidium aliquod adferre evidentissima dissvadetratio.

OBSERVATIO.

Tenendum tamen apprimè est, non convenire, si Prus continuo tenore & singulis diebus, vel integro etiam anno usurpetur, sed hoc si fiat, usus ejus vicibus interpolatis, instituatur. Minimè enim tam in calidis quam frigidis affectibus utilitatem perpetuò confert. Inde magis proficius est obesitas quorum pingvedo extenuanda est; emaciatas verò frequenter sumptus nocet. Præterea pulmo debilis, hæmoptosis, phisis, & catharri è toto corpore delabentes, falsi, acres, usum ejus omninò prohibent. Hepatis verò & lienis obstructionibus, intemperieq; frigida ventriculi laborantes temperabunt sibi ab eo, ac non nisi purgantibus simul adhibitis, in auxilium vocabunt. vid. Ampl. Dn. D. Rolfinck, Disp. de Prus pag. 10. & Alchimiâ l. 4. se& .1. art. 1. c. 7. p. 238.

III.

DE TARTARI USU SPAGYRICO.

Postremò peritiâ Chymia instrueti sciunt ex Tartaro, quem hisce characterebus, ut ♁ ♃ ♄ vel ♁ plerumque insignire solent, varia parare

parare medicamenta, ut enim taceam illa, ad quorum præparationem Ferrus simul concurrat, qualia sunt: Crocus metallorum subtilior; nucleus seu Regulus ξ ij; Aqua stimmi Frea; Liliom Paracelsi; Vitrum Fria viride; $\odot$ fulminans, & varij pulveres tormentarii & strepentes; Essentia tartarifata; Tartarus; emeticus; Ferrus emetico purgans; Tinctura ξ tartarifata. Spiritus Oli tartarifatus, seu aqua Olata

sudorifera Salæ. &c. Ita peculiaria inde parare potes: Oleum foetidum, Spiritum, Essentiam, Tincturam, Magisterium: Item Tartarum fixum vitriolatum, quod quidam Acidum Tartari appellant, oleum, Crystallos, Cremorem, Sal, Terram foliatam: &c. De quibus posterioribus, quæ præ reliquis hic inserviunt materiæ nostræ, circa quam in hac tertia parte occupati sumus, in sequentibus capitibus ordine dicemus.

CAPUT II.

DE

TARTARO VITRIOLATO FIXO, VEL ACIDO TARTARI.

Tartarus vitriolatus indè nomen adeptus, quia è Spiritu Vitrioli, & Oleo Tartari, cui instillatur, Spiritus conficitur, hunc in modum.

R. Olei Fria rectificati ξ ij. supra hoc instilla guttatim & successivè Spiritus Oli rectificati ξ j.

Et fiet coagulum album subacidum (hinc Acidum Fria vocatur) quod est Ferrus fixus Vitriolatus, hunc edulcorabis aquâ rosarum, & evocabis humiditatem supernatantem lentò calore ad siccitatem Salis.

OBSERVATIONES.

Servetur modus in affundendo Spiritu Vitrioli, ne sapor Salis repercussu nimium fiat acidus, sed quæ si nauseabundus: Si enim nimium

affundatur de Spiritu Oli, tunc non purgat, alioquin per quatuor emunctoria, Vomitum, secessum (si purgantibus immisceatur) item per urinam & sudorem operatur.

2. Terminus autem affundendi Spiritus Oli est ebullitionis evanescentia.

3. Vomitum præcaveri possent quidam, si oleum Fria ex depurato Ferro paretur, tunc enim nunquam vomitum movere.

4. Si possit fieri per infundibulum angustissimi orificii, ita, ut certò artificioso olei Oli guttæ paulatim saltem, & successivè stillent in oleum Fria, consultius erit; Nam sic boni Spiritus, qui ex mutua sub-

F tæ

ta mixtionis effervescentiã evapora-
randa elevantur & evanescunt, re-
tinebuntur.

5. In hac mutila effervescencia
observetur Epilepsiã generatio,
quando videlicet Spiritus vitæ in
in Microcosmo à Heterogencis
concitatus, simili modò ebullit.

6. Oritur autem ebullitio in præ-
paratione hujus Fri O lati ex con-
junctiõne duorum ignium, quã spi-
ritus O Fri fixus cum spiritu O li
volatili inter sese pugnant, & alter
alterum figere & subigere tentat.

7. Qui ad duas partes O l: Tart.
part. i. Salis vel liquoris corallorum
velit addere, anteqvam O l. O li
affundat, ei integrum esto. Præ-
parationem Spiritus Vitrioli inve-
nies in Stomachicorum descriptio-
ne, oleum verò Fri paulò pòst se-
quetur.

8. Frus hic O latus Crollio in
finitis titulis insignitur; præter
enim in Universale digestivum, dici-
tur ipsi Frus albus O latus fixus;
Sal Fri O latum; O Fri essentifica-
tum fixum; Frus albus O latus cal-
cinatus, &c.

9. Edulcoratio tandem quæ fit
aquã rosar. omninò de necessitate
non est.

VIRE ET USUS.

Hic Tart. O latus, vel Acidum
Tartari, est Resolvens & deoppi-
lans: Ergò quoque optimum Dige-

sivum; quod i. exigente necessita-
te, purgantibus medicamentis præ-
mittendum.

2. In Hemierania, morbo Regio,
& omnium viscerum obstructiõni-
bus, in liqvore idoneo, seu vino al-
bo exhibetur ægotantibus per ali-
quot dies in aurora, & si opus fue-
rit, sæpius iteretur usus.

3. In *Calculo* (resolvit enim effi-
cacissimè Frum ubicunqve sit in
corpore humano) exhibetur in aqua
petroselini seu Parietariã.

4. Efficacissimum remedium de-
oppilativum & deterisivum, si scru-
pulus semis vel integer cum Julepi
Rosacei unciis duabus, atqve Cina-
momi uncia semis misceatur, & ex-
hibeatur.

5. In contracturis, & venarum
obstructionibus, è Fro ortum ha-
bentibus, utere per vices sex, vel o-
cto granis in aqua decoctionis uva-
rum passularum & Cinamomi.

6. Sudorem provocat in Aq:
Carduibenedicti vel vino albo.

7. In Hydrope, ut crassi & sero-
si humores expurgentur, datur J .
cum uncia semis mellis rosacei so-
lutivi, & unciis duabus vini Enulatr.

8. In mensium suppressiõibus
ex Aq. Artemisiã. Unde in pri-
mis commendatur huic rei à Johan.
Agricolã tract. de Tart. si tempore
novilunii junioribus, plenilunii ve-
rò ætate provectioribus exhibeatur:
nec

nec non iis, quibus post partum tumidus exstat venter. Quid in morbo virgineo præstet, Vid. Horst. decad. 5. publ. Quæst. 5.

9. In Melancholia & splenis duritie in aqua cuscutæ, Scolopendriæq;

10. Utiliter etiam in Febribus intermittentibus exhibetur.

11. Purgat per inferiora, & omnes obstructions tollit, si misceatur cathartico, vel offeratur in Syrupo Rosarum solutivo.

DOSIS.

Datur à ʒss ad ʒj. manè antè prandium & vesperi, quando itur cubitum ad plures dies in iusculo, aqua Cinnamonis, vel Syrupo violarum. Vid. Croll. pag. 115.

NOTA.

Est quidem Tartarus Glatus optimum digestivum. Minimè tamen ferendi sunt quidam, inter quos Crollius primas ducit, qui hunc commendant, tanquam Universale omnium humorum digestivum, cum tamen non tantum non sit blandum quid, cuiusmodi debent esse digestiva, sed acre & vehemens incidendi attenuandiq; duntaxat pollens facultate: ex adverso multa potius humectanda, aut incruassanda, aut lenienda sunt, neq; quod ex succum vel exulceratum vel tenerum est, ferat sine damno illam acrimoniam, ceu quàm optimè, ut solet omnia, jam etiam ex Angeli Sala Tartarolog.

sect. 2. c. 9. demonstravit Nobiliss. Dn. D. Conringius de hermet. medicinâ cap. XX. pag. 266. vide quoq; sis Ant. Gynther. Billich. observat. Paradox. chymic. l. 1. c. 7. & l. 2. c. 7. qui asserit, tam miranda præstare Ferrum Glatum in ardentibus febribus, quam oleum camino additum.

Hinc Libavius Syntagm. arcanor. chymic. lib. 7. c. 33. Croliana Ferri Glat. encomia sapere ait magniloquos Paracelsifumos.

ALIA COMPOSITIO.

R. Salis Tartari q. v. dissolve in aqua calida: Postea præcipita spiritu Vitrioli guttatim instillando.

USUS & DOSIS.

Usus ac Dosis conveniunt cum Tartaro Vitriolato.

NOTA.

1. Quò melius levigatur Tart. Glatus, eò citius operatur.

2. Deinde vario modo componitur, in primis cum metallis; Unde Ferrus Glatus Oris eminet ceu diaphoreticum in omnibus affectibus cordis & cerebri utilissimum sit autem ex ☉ fulminant. part. j. Ferri Glat. piij. que probè mista fluant in furno anemio. per hora quadrantem. Ex quo cum Sp. Vini Ferri Glato elici potest Tinct. ☉

Tartarus verò Glatus Oris existit ex solut. De in spir. ☉ & ☽ ol. Ferri, aut lamina ☽ cum Ferro Glat. fact. s. s. reducuntur in pulverem Viridis

CAPUT III.

DE

OLEO TARTARI.

Oleum Tartari, quo indiges ad confectionem Tartari Plati, vel aciditatis Tartari, sic facito:

R. Sal Tartari, quod suo loco invenies, aliquoties secundum Artem dissolutum, filtratum, & coagulatum, resolve in cellulâ supra marmor, aut beneficio manicæ in oleum.

NOTA.

Revera non est oleum, quia non est inflammabile & Sulphureum, sed tantum liquor Tartari resoluti.

OBSERVA.

Sponte sua liqescit in cella seu loco cryptico ab aere humido subterraneo ambiente. Corpora enim calcinata, præsertim porosa & admodum sicca, magnâ quantitate humiditatem aeris imbibunt.

Aliquando tamen parumper prius irrigantur calcinata. Si quicquam propter terrestritatem haut resolvatur, illud omne rursus calcinandum, & ad liquamen iterum reponendum est.

2. Quidam idem Sal sub dio, astringentibus temporibus, absque vento & pluvia, silente præcipue nocte exponunt.

3. Vel dissolvunt in aqua communi, filtrant & coagulant.

4. Aut Tartari albescens in ollâ vitreatâ solutum, effundunt in fil-

trum chartaceum bibulum duplex, in fundibulo terreo vel vitreo exceptum, & destillant per descensum. Quem modum priori quidam præferunt.

Quâvis in initio hujus Tractatus propositum nostrum non fuerit, hoc in loco eorum, quæ non ad materiam jam nobis sub manibus versantem, propriè spectarent, mentionem facere: attamen, quia necessarium hic propter confectionem Tartari Plati, & oleum Tartari inferi oportuit, sumpsimus nobis licentiam extra limites parùm evagandi, & post descriptionem modi, quo fit oleum Tartari, simul cum ipsius usibus, vires, quas in Medicina præstat, adnectedi.

VIRES & USUS OLEI TARTARI.

Oleum Tartari extraneè adhibitum, usurpatur.

1. In capitis Favo.
2. In pediculorum expulsiōe & enecatione.
3. Faciei Pustularum macularumque demolitioni, ejusdemque curatione.
4. In durorum tumorum resolutione.
5. In Scabiei Herpetis ac Elephantiasis sanatione.
6. In lichenum, pruritus, verrucarum, ac fistularum curatione. Vide Beguin. p. 175.

F 3

CAPUT IV.

CAPUT IV.

DE

ALIO ACIDO TARTARI.

Alii suum $\text{F}\ddot{\text{r}}\text{i}$ Acidum in hunc modum præparant.

R. $\text{F}\ddot{\text{r}}\text{i}$ albisissimi optimi pulverisat. lib. 4. Pone in olla nova lib. 16. ad minimum capiente. Accipe jam cinerum Clavellat. lib. 1. & affunde Aqua lib. 4. Stent simul aliquantisper, ut fiat lixivium, quod pulverisato Tart. affunde, ad hora quadrantem infundendo, & aliquoties cum bacillo movendo. Postea lixivium decanta, & Tart. calidâ aquâ edulcora, donec nihil lixivii ulterius sentiat. Porro **R.** hoc Tart. & cum s. q. aquæ, ut olla impleatur, ad ignem lentum tribus hora quadrantibus ebulliant, & ita calidè filtris puris clarifica: & si non satis inclarescat, denuò filtra, donec ejus claritas tibi arrideat.

Neg. abs re erit dimidium aquæ tantum filtrare, & reliquum in ollâ relinquare, ut cum nova aqua affusa ebulliat. Hoc tantisper repetendum, donec omne Tart. sit solutum, & arenosam materiam in fundo relinquant; Tart. etiam in filtris remanens semper olla reddendum. Aqua filtrata con-

jungantur, & evaporatione factâ coagulentur, acetosumq; in fundo relictum Tart. in pulverem redigatur ad usum.

VIRES & USUS.

Est universale Digestivum, ut Tart. Glatus, quod in omnibus fermè morbis medicamentis cathartici præmittendum est.

Offertur autem calidè, nisi intensa Febris, aut stomachi intemperies calida adsit. In Febribus detur in aurora, si paroxysmus manè invadit, vesperi propinetur. In morbis diuturnis, per 5. dies continetur, & bis per diem, manè scilicet & à prandio; in morbis verò capitibus circa introitum lecti exhibeatur. Sed alvus sit semper libera; si enim alvo constipata offertur, dolor inde accidere solet: quia materia absterfa, cum non possit excerni, in flatu, qui dolores excitant, convertitur.

DOSIS per aliquot dies, ubi opus est, manè, meridie, & vesperi sit $\mathfrak{ss}$. vel $\mathfrak{ss}$. aut $\mathfrak{ss}$.

CAPUT V.

DE CREMERE TARTARI.

Hæc præparatio Tart. non ineleganter Cremor Tartari inscri-

bitur: Nam quemadmodum Latini crustam illam, quæ in lacte, postquam

quam in loco calido steterit aliquot diebus apparet & materia prima butyri est, Cremorem lactis appellitare solent: ita quoque procul dubio Chimici Latinos æmulando, id, quod in decoctione Tartari supernatat, & crustæ non absimilis, Cremorem Tartari vocare voluere, cujus compositio, lege artis sic perficitur.

R. Tartarum contusum & aquâ aliquoties ablutum, hunc coque in aqua fontanâ, primò apparebit crusta, nigra, feculenta, hac separata & rejecta sequetur cremor subtilissimus, quem ablatum, siccatum & optimè lavigatum serva pro usu.

Eligatur ad hanc operationem Tart. qui frangendonitescit.

VIRES & USUS.

Usus hujus Cremoris Tartari est, ut præmittatur Catharticis pro Digestivo, ut Tartarus Vitriolatus: (Nam quicquid ex Tartaro paratur, ut supra dixi, est digerens, Resolvens & Deoppilans:) Ergò non incommodè.

1. In humoribus crassis, viscosis

& tenacibus concoqvendis, digerendis, & resolvendis ex Syrupo Cichorei, Oxymell. simpl. exhibetur.

Item 2. in febris ex aqua fellis terræ.

3. In Ictero ex aqua Genistæ.

4. In Anasarca, Hyposarca & Ascite ex aqua Absynthii.

5. In suppressione fluxus menstrui in aqua Pulegii.

6. In Podagrâ, Gonagrâ, Chiragrâ, Ischiade, in aqua Ivæ Artheticae.

7. In morbo Scorbutico, in aqua Cochleariæ.

8. In Splenis & Epatis duritie, in aqua Scolopendriæ vel nobilis Epatica.

9. In adstricta alvo, in aqua florum Persicorum. Hunc Cremorem Tartari si velis acuire Extracto Diagridii, Gummi de Peru, ut præcedente pagina de præparatione Tartari Vitriolati dixi, habebis elegans Catharticû, quod sine molestia & nausea (cùm nulum ingratum saporem, ut pilulæ, aliaque purgantia ex colocynthide, præ se ferat) purgabit.

CAPUT VI.

DE

CRYSTALLIS TARTARI.

Titulus & inscriptio hujus Medicamenti Chimici, Lector amice, facit, ut antequam ejus præparationem aggrediamur, quemad-

modum in priori capite in explanatione vocabuli Cremoris fecimus, intactum relinquere, silentioque præterire, non possimus, quod
Cry-

Cryſtalli apud Chemicos nihil aliud ſint, quàm ſal optimè depuratus, & in Cryſtallinam formam redactus: Eſt enim plerumque Salium natura ea, ut in cryſtallinâ formam, quavis aliis modis, concreſcant & coagulentur.

Nunc ſequitur præparatio.

R. Tart. albi crasſuſculè contuſi q. v. abluè aquâ frigidâ, & poſtea in de cucurbita vitrea, & affuſâ aquâ in arenâ aliquot horis, quinque nimirum, vel ſex ebulliat. Poſtea aquam adhuc ſatis calentem per chartam bibulam cola in aliud vitrum, ſatis craſſum & nonnihil calidum, ne frangatur, colaturam in cellam per noctem pone, & Cryſtalli ſatis copioſi lateribus vitri accreſcent & adhærebunt, quos effuſâ aquâ collige & ſicca. Reliquum in cucurbita Tartarum iterum aquâ affuſâ coque eodem modo, coctum cola, ac in cellam, ut antea colata, idq; toties repete, donec Tartarus totus in cryſtallos abierit.

OBSERVATIO:

Multò majores redduntur cryſtalli, ſi in vaſe cupreo mundo vel terreo vitreato vel phiolâ vitreâ, in aquâ pluviali puriſſimâ, vel fontanâ coquantur per n. & d. unum & alterum, & aqua in vapores reſoluta reſarciatur novâ affuſâ aqua calidâ, quæ in peculiari vaſe ſit ad manus. Sic tandem ſolutis cryſtallis omnibus, in frigidâ cellâ, cum

admiratione intuentium oculis ſe offerent multò majores & nitidiores.

Quibusdam feliciter adhæſcent cryſtalli vaſi ligneo.

Glauberus furnor. part. 2. c. 70. p. m. edit. in 4. 106. audeſt cryſtallos præri aded copioſos & magnos promittere ut ex ꝑ. 4. Tartari, cryſtallorum ꝑ. iij. elaborentur, modò juſta affuſionis aquæ fiat proportio fides ſit penes Authoris non verba, ſed facta.

Vinum aquæ loco ſi ſumatur ad cantharos quatuor, Rhenanum vel Francicum, & infundatur ſuper cryſtallos pondere ꝑ. in phiolâ capaci, inq; arenâ coctio inſtituatur per biduum, novâ affuſione vini tepefacti reiteratâ, igne ſilente, refrigerato ſpontè vaſe, in fundo concreſcent cryſtalli, decantato vino, eximendi. vid. quoq; Freitag. auror. medic. lib. 1. c. 8.

NOTA:

Fridericus Zobelius Medic. Holſaticus celeberrimus cryſtallos præri glaciæ nitidiores, ſub nomine Acidi tartari Magiſteriati elaboravit per creberrimas filtrationes, & ſingulari adhibito artificio in evaporatione, ut ſubtiliſſimum ſaltem coaguletur, & cryſtallifetur.

Loco vini ſupra jam dicti præfatus Zobelius ex acido Tart. purific. affuſione aquæ acetosæ q. ſ. pro diſſolutione cryſtallos parare ſolet

Im

Imò aceto vini destillato adhibito e. g. ad Chrystallor Tart. ꝑiij. Aceti vin. canthar. ij. conficit igne arenæ 24. horar. spacio crystallos albisimos adamantini splendoris sub nomine Oxytartari crystallini, qui præcipuè arsenicalibus scorbuticis febribus medentur, spleneticisq; & hypochondriacis insigniter opitulantur.

VIRES & USUS.

CrySTALLI Tartari satis gratum in jusculo carnis, vel alio liquore sunt medicamentum: Nam non sunt ingrati saporis, sed tantum brodium vel jusculum acidiusculum præbent.

Dantur hi CrySTALLI ad humores tenaces, crassos & Tartareos, hærentes in venis Mesaraicis, vel alia parte corporis resolvendos & abstergendos; Exhibentur quoque insuper non sine fructu ad laxandam & aperiendam alvum, antè cathartorum usum,

DOSIS.

Dosis horum CrySTALLORUM à ꝑj. ad ꝑij. vel 3j. in brodio gallina, vel alio vehiculo conveniente.

Verùm si expetantur ad expurgandam alvum, adduntur quadã cathartica hunc in modum:

R. CrySTALLOR. Tartari optimè lavigat. 3j.

Fæcule Scammonii, vel

Extracti Diagridii vel

Gummi de Peru correcti. gr. v. vj. vel 8.

Mastiches,

Spec. Diambri. ana ꝑß.

Fiat pulvis catharticus. Vel:

R. CrySTALL. Tartari ꝑij. vel 3ß.

Tartari Glaci ꝑj.

Scammon. Resin. gr. 5. vel. 6. 7.

Spec. Diamarg. frigid. ꝑß.

Ol. Anisi, Fenic. ana gut. ij.

Commisceantur & dentur unâ vice in vino albo, vel brodio carnis. vel:

R. Cremoris vel Crystal. Tartari.

Radic. Mechoacane ana ꝑj. vel 3ß.

Turpeti gr. 8.

Extract. Diagridii gr. 4.

Misc. pro pulvere, cui admisce Ol.

Citri, Cinammomi, ana gut. vj.

Sic pulvis ille celebratus Dn. D. Rolfinckii vegetabilis laxativus dicitur ex crySTALL. Tartari gialap. & rubino vegetabili id est Scammon. Santalin. aut resin. Scammon. paratur.

Eodem modo Zobelius catharticum suum rubrum ex crySTALL. Tartari coloratis cum Scammon. præparat. Item catharticum viri flavum ex CrySTALL. Tartari, gummi gotte, gialap. Scammon.

Potest etiam cremor Tartari purgans parari absque additione aliorum pulverum purgantium, si nempe decoquantur crySTALLI & loco aqv. commun. sumatur decoct. hellebor. nigr. hermodactyl. fol. sen. quamvis colore aliquantum obscuriore non abblandiatur,

G

egre-

egregiè tamen vires exerit. vid. D. Sachs Ampelograph.

Nobilissimus est pulvis Comitiss de Warvich, qui etiam Cornachini dicitur, seu Diagrydium antimoniatum, & ex Mixturâ cremor. seu Crystall. Tartari, ℥ij diaphoretic. & diagrydii ℥rati, pro renata & purgandi modo componitur. Hunc Marcus Cornachinus Medicus Professor Pisanus peculiari libro commendavit.

CAUTIO.

Notandum hic, quod Crystalli Tartari benè dissolvi pulverulentâ illa substantiâ debeant; & satis mixtos in jusculo adhibeas. Sicuti enim ex quolibet pulvere, cum humidâ misto, nascitur gluten:

Sic & hic metuendum, ne glutine facto, vena circa ventriculum & hepatis obstruantur.

DE

CRYSTALLIS TARTARI COLORATIS SEU RUBRIS.

R. Crystall. Tartari ℔ $\frac{1}{4}$
Tinctur. santal. Spirit. Vini
& modico spirit. ℞l. parat.

M. In mortario vitreo ad pul-

tis consistentiam. Exsiccentur sensim leni calore, & minutissimè pulverisati ferventur. Addunt quoque pro gustu Sacchari canariens. ℥iij.

Crystall. h. m. paratos vocat Rolfinckius acidum Tartari rubrum epaticum, inque jecoris affectibus tutò usurpari posse autumat.

NOTA:

Alii ita conficiunt crystallos Tartari rubros instar corallorum splendentes. Coquant Tartarum lotum aquâ destillatâ, in fine addendo Tinctur. santal. rubr. cum spirit. ℞l. prius maceratam post spirit. vini extractam; invicem coquendo donec frustra appareat, tandem ubi ollæ novæ amplæ infusum fuerit per noctem succrescunt crystalli rubri.

Alii tingunt tincturâ rosar. ℞l. vel Tincturâ bellidis.

Dn. D. Schneiderus P. P. Witteb. clariss. utitur pulvere hoc digestivo hepatico:

R. Cremor. ℞ri ℥j.
santal. rubr. ℥j.
Spirit. ℞li coagulat. q. s. ad grat. acorem, addendo sol.
© n. iij.

CAPUT VII.

DE

SPECIEBUS DIATARTARI,

E Crystallis ℞ri, & aliis speciebus vi purgante præditis species Diatartari fiunt, ut sequitur.

R. Crystallor. Tartari ℥β.

Radis.

Radic. mechoacana albif. & aspers.
aquâ Cinamomi ʒiʒ.

Spec. Diaturb. cum rhabarb. ʒʒ.

Zingib. gr. 23.

Fiat pulvis.

U S U S.

Usus harum specierum frequens
 est in omni Arthritide, aliisq; Tar-
 tareis morbis.

DOSIS. Datur à ʒj ad ʒiʒ.

A L I T E R.

R. Spec. Diacartari.

Elefoph.

Diacarthami ana ʒj.

Resin scamm. gr. 5.

*Aspergatur spiritu sambuci. Fiat
 pulvis. S. Pulver auff 1. mal in der
 Gicht.*

C A P U T. VIII.

D E

TARTARO NITRATO.

ETartari Sale & Nitro conficitur
 Tartarus nitratus ad sequentem
 formam.

R. Salis Tartari.

Nitri prepar. ana ʒʒ.

*Solvantur in aqua calida rosarum:
 Postea filtrentur, & super ignem me-
 diocriter coquantur, donec quasi cru-
 stam acquirat, qua removeatur, &
 reliquum in frigido concrefcere sinas.
 Sic habebis Cryst allos albos, quos ad
 usum reserva.*

VIREs, USUS, DOSIS.

Præstantissimum est medicamen-

tum; singularem enim incidendi &
 digerendi humores crassos & tar-
 tareos, nec non meatus obstructos
 aperiendi vim habet. Insuper in Fe-
 bribus putridis. Ungaricis ac ma-
 lignis experimentum est. Putredi-
 ni resistit. In inflammatione guttu-
 ris quam Brunellam vocant, præ-
 stantissimè juvat. Calculum Re-
 num & vesicæ impuritates expel-
 lit, urinamque movet. *Dosis à ʒj. ad
 ʒʒ. in vehiculis appropriatis. Alium
 modum describit Keslerus Centur
 3. §. 17.*

C A P U T IX.

D E

SALE TARTARI.

SAl Tartari ita paratur:

*R. Tartarum in furno figulino;
 vel in quo tegulæ conficiuntur, ad*

albedinem calcinatum, hunc reso-
 lutum aquâ affusâ coque, donec
 nulla supersit humiditas, & in lapi-
 dem

G 2

dem

dem concreſcat, hunc laborem repe-
pete, nimirum reſolvendo & co-
quendo uſque dum Sal candidum
extrahatur. Vide Tyr. Chim. Be-
guin. p. 368. Notas in Croll. p. 281.

VIRES & USUS.

Quemadmodum Cremor, vel
Cryſtalli Tartari, vel quicquid ex
ipſo paratur in tollendis omnibus
obſtructionibus inter cætera *de op-
pilativa*, facilè excellit: Ita in dige-
renda illa materiâ, quæ per Cathar-
tica educi debet, præ reliquis Sal
Tartari primas tenet; quando aliis
Digestivis & *Maturnativis* admisce-
tur. Nam attenuat craſſos humo-
res, incidit viſcoſos, duros emollit,
potenter penetrat, *oppilationes* ape-
rit, provocat urinam, &c.

NOTA.

Rariſſimus tamen eſt ejus uſus
internus præſertim per ſe ſi ſumatur.
Commodiſſimè verò inſervit tin-
cturis extrahendis.

OBSERVATIO.

1. Alius quoque eſt parandi mo-
dus ex capite mortuo in deſtillatio-
ne ſpiritus & olei reſidua; ulterius
enim calcinari & ſal inde elixivari
poſteſt.

Fit autem per compendium, ſi
exſtillatis ſpiritu & oleo, remoto-

que recipiente, ignis renovetur &
calcinatio iſtituatur, inque retor-
ta, aſuſâ aquâ lixivium paratum
coletur per filtrum, & ad juſtam con-
ſiſtentiam evaporet, tandemque in
ſartagine ferreâ (terrea enim Vaſa
faceſcunt in rimas) ad ſalis formam
redigatur.

2. Magis modus eſt ſimplex, ſi
Tartarus in furno figulino calcine-
tur igne reverberii ad ſalis conſi-
ſtentiam.

3. Aut calcinatur Prus cum O , &
ſi accenſum deſlagraverit quoque
à nonnullis ſalis nomine honoratur.

4. Et hic modus commendatur,
cum Tartarus groſſo modo contu-
ſus involvatur linteo groſſo dupli-
ci, & ſilis diligenter coligatur. Quo
facto, ſaſciculû colliga in igne
anemio aperto, ſuper tegulam par-
rûm excavatam. Comburentur
quidem tegumenta illa, ſed conſidit
concreſcitq; Tartarus. Deindè uſtio
urgetur per horas duas: cum refri-
xit, cineres ad hærentes follibus dif-
flantur. Apparet album ſal tartari.

DOSIS.

*Dofis à gr. ſ. 8. ad 15. vel ʒj. in Sy-
rupo violarum, ut ſapor ille acidus
emendetur & corrigatur.*

CAPUT X.

DE MEDICAMENTIS DIGESTIVIS COMPOSITIS

EX his ex Tartaro factis Matura-
tivis & Digestivis poſteſt Medici-
na Tyro varia ejus generis medica-

menta Catharticiſ præmittenda com-
ponere, ad formam ſequentem:

R.

R. Cremoris ¶ ri zj .

¶ ri albi ⊕ lati ij .

Salis ¶ ri gr. 3.

Fiat pulvis, duabus vicibus antè haustum purgantem sumendus.

ALIA MIXTURA.

R. Crystallor. ¶ ri ij .

¶ ⊕ lati ij .

Salis ¶ ri,

Cichorei ana gr. 8.

Fiat pulvis quem commixtum, & in duas partes aequaliter divisum, duabus vicibus, manè nimirum, & vespèri capies.

ALIA.

R. Cremoris Tart. zj .

Tart ⊕ lati ij .

Salis Tartari ij .

Olei Anisi fœniculi, ana gut. ij .

Fiat pulvis, quem tribus vicibus manè in brodio galline, vel alio liquore capias, & postea quarto die quietis purgans haurias.

ALIA.

R. Tartari Vitriolati ij .

Cremoris ¶ ri.

Salis ¶ ana ij .

Decoctionis Passularum & Tamariindorus zj .

Syrup. Cichor. zj .

Misce pro digestivo duabus vicibus sumendo.

ALIA.

R. ¶ ri ⊕ lati ij .

Salis ¶ ri gr. 4.

Julepi rosacei zj .

Aqu. Cinamomi zj

Oxymell. simplic. zj .

Misceantur hæc, & dentur ad digestionem & Apertionem.

ALIA.

R. Aqu. acetos. zj .

Cichorei zj .

Salis ¶ gr. 5.

¶ ri ⊕ lati ij .

Syrup. de Cichor. cum Rhabarb.

zj .

Spiritus ¶ gut. 3.

Fiat mixtum, que unâ vice bibatur.

ALIA.

R. Cremoris ¶ ri.

¶ ri ⊕ lati ana ij .

Salis Tartari gr. 4.

Decoctionis aperitiv. &

Alterati v. zj .

Oxymellis simplic. zj .

Spiritus ⊕ li gut. 3.

Fiat Digestivum vespèri, antequam cubitum eatur, sumendum.

ALITER.

R. Tart. ⊕ lati zj .

Aqu. fumar.

Centaur. min.

Cochlear. ana zj .

Syrup. Fumar.

Cochlear. ana zj .

Extract. Centaur. minor. zj . M.

fiat l. a. potus. S. Weicheräncklein auff 4. mal in bösen Schenckeln.

Digestivum sequens in morbis contumacibus & chronicis, ut in Scorbutu

to, Melancholiâ hypochondriacâ, &c.
datur.

R. Tartari Glati ℥ß.

Dissolve in Syrup. de fumar. rosar.
solut. cum

foliis senæ ana ℥vj.

Aquæ Cinamomi ℥j.

Misce calidè. S.

Digestiv. Safft alle Morgen 2. Löffel
set, so lange er wâret.

Hoc quoque excellens in ejus-
modi morbis chronicis.

R. Tartari Glati ℥ß.

Cremor Tartari ℥ij.

Salis Cichorei.

Salis Tartari ana ℥ß.

Misce & da singulis auroris à ℥ß.
ad ℥j. vel ℥ß.

R. Syrup. d. Cichor. cum

Rhabarb. ℥ijß.

Acetos. f.

Oxymell. f. ana ℥ijß.

Spiritus Salis gut. X.

Misce & d. conven. S.

Safft/ tägliche 2. Löffel jugentessen

PULVERES EGREGII

DIGESTIVI:

R. Crystall. Tart. ℥ijß.

Pulver. diaron. Quercet.

cachect. Querc. an. ℥ß.

Sal centaur. min.

absinth.

chamomill. an. ℥ß.

facul. aron.

bryonia

pæon. an. gr. vj

pl. carvi.

anis. an. gtiij.

M.F. Pulvis Divide in partes num.
vj quotidie dua assumantur in brodie
antè binos pastus per ij. horas.

A U T.

R. Sal. cichor. ℥ij.

juniper.

Tart.

chamomill.

genista

petroselin.

Tart. alb. Glat. an. ℥ß.

M. F. Pulvis dof. ℥j. vel ℥ijß. in
aquâ faniculi & vini an. ter in septi-
manâ jejunè assumendus contra omnes
obstructiones.

A L I U S.

R. Salis Cichor.

Tartar. alb. Oli ana. ℥ijß.

Divide in tres equales partes S.
Salz zu dem Safft. Superbibatur
brodium pulli, vel decoctum pisorum.

V E L:

R. Cremor Tartari ℥ß.

Spir. Salis gut. 3.

Da in charta.

S. Abend-Pulver.

V E L.

R. Cremor. Tartari ℥ß.

Spiritus. Salis gut. 3.

Tartari Glati ℥ß.

Da S. Abend-Pulver.

DIGESTIVUM antiscorbuticum

Dn. D. Möllenbroccii Phy.

fici Hallens. Ordinar.

R. Croc. Ft. aperitiv. ℥vj.

Magi-

Magister. cochlear.

Tart. Plat.

⊕ Fiat a 3j.

facul. Aron. 3jß.

M. F. Pulv. Dos. ʒj. ad 3ß.

S E U:

R. Crystall. Tart. 3j.

⊕ cichor.

absinth. an. ʒß.

M. pro duabus dosibus. S.

pulvis digestivus.

DIGESTIVUM.

ALIUD.

R. Crem. Tart.

Tart. Platiana ʒj.

Crystall. Tartari gr. 15.

Salis Tartari,

Cichor. ana. gr. 3.

Misce, ut fiat digestivum, antequam
cubitum eatur, sumendum.

ALIA FORMULA.

R. Tartari Plat. ʒjß.

Aceti Helleborini ʒß.

Aqu. Cichor.

Acetof. ana ʒj.

Syrup. d. Cichor. cum Rhabarba-
ro ʒjß.

Fiat potiuncula vespertina.

ALIA.

R. Decoct. aperit. alter. ʒiß.

Syrup. de Cichor. cum rb.

Aqu. Cichorei ana ʒß.

Tartari Plat. ʒjß.

Crystall. ʒß.

Spirit. Plat. gut. 2.

Misce pro haustu digestivo.

VEL:

R. Syrupi Aleconic.

cinamom.

stecbad. an. ʒj.

Oxymell. squillit. ʒiß.

Spirit. ʒ3j.

Tart. ʒj.

aqv. cinamom.

rorismarin. an. ʒij.

Tinctur. Da ʒj.

M. S. weichsaffr.

in lesbargo.

ALIA.

R. Aqu. Bormiginis,

Acetof.

Violar. ana ʒß.

Syrup. acetof. Citri.

de Cichor. cum

Rhabarb. ana ʒvj.

Tartari Plat. ʒj. vel ʒß.

Spirit. Oligut. 2.

Misce & fiat haustus digestivus.

ALIA.

R. Tartari Plat. gr. 25.

Aqu. Cichor.

Acetof.

Syrup. acetof. simplic. ana ʒiß.

Ol. Anisi.

Fenic. ana. gut. 2.

Mixta dentur in fictili.

S. Haustus digestivus,

Ad hanc formam alia infinita di-
gestivorum genera sedulus Medi-
cinæ indagator effingere poterit,

Qui Galenum sequuntur, sapien-
tissime utuntur in digerenda, inciden-
da,

da, abstergenda, extenuandaq;
 materia peccante suo *Oxymelle simplici* & composito, *Oxymelle squillitico* & *Syrupo acetoso simplici*: Item *decoctis ex speciebus alternivis* & *aperitivis*; & quidem non infelici successu; præsertim quando ipsis admiscetur aliquid de *Cremente Tartari*, *Tartaro Glato*, vel *Sale Tartari*, cujus rei unum atque alterum exemplum huc adponere lubebit, modò priùs aliquid de oximelitis dixerim.

OXYMEL SIMPLEX.

Hoc ex quatuor partibus mellis despumati, & duabus partibus aceti acerrimi & eadem quantitate aquæ clarissimæ conficitur. Zuelferus tamen additionem aquæ improbat.

VIRE S.

Humores crassos lentos & pituitosos incidit, extenuat, abstergit & obstructions aufert.

OXYMEL COMPOSITUM.

R. *rad. Fanicul.*

Apii aʒiiij.

Petroselin.

Rusc.

Aspang.

Sem. apii.

fanicul. aʒij.

Coqv. in aqu. clara lib. j. aut q. s.

Colatura adde.

Aceti acerrimi ℥j.

Mellis despumat. ℥ij.

Coqv. S. a.

VIRE S:

Humores crassos & pituitosos incidit, extenuat & abstergit, obstructions tollit jecoris, Lienis ac renum Urinam movet, sudoremq; evocat.

OXYMEL SQVILLITICUM:

R. *Mell. despumat ℥ij.*

acet. squillitic. ℥ij.

Coquantur s. a.

VIRE S.

Pollet ad humores lentos melancholicos & pituitosos incidendos & abstergēdos: obstructions cerebri, pectoris, Renum, jecoris & Lienis tollit.

OXYMEL SQVILLITICUM COMPOSITUM.

R. *Rad. apii*

fanicul aʒiiij.

Petroselin.

Rusc.

aspangi

fem apij

faniculi aʒj.

Coqv. in aqu. lib. vj. aut q. s.

Colatura adde

Acet. sqvillit. ℥j.

Mellis despumat. ℥ij.

E. s. a. syrupus.

SYRUPUS ACETOSUS SIMPLEX:

R. *Acet. vini boni*

Sacchar. aʒv.

Coqv.

*Cogv. S. a. ad Syrupi consisten-
tiam.*

VIREs.

Est communis ad omnem mate-
riam, digerit choleram, phlegma,
melancholiam, ratione aceti atte-
nuat, digerit & emollit crassos & vis-
cosos humores ineptos evellit, ubi-
que penetrat oppilationes aperit,
putredini resistit, & corrigit humo-
rum malitiam.

NOTA.

Hæc antè omnia respectum ha-
bent ad ventriculum ejusq; humo-
res digerendos & incidendos :
Quando verò materiam peccantem
in aliis membris digerendam habe-
mus, tunc utimur iisdem Syrupis,
qui ipsis membris appropriata &
specifica sunt: pro bile concoquen-
da in capite Syrup. è Nymph. f. &
compof. Syrup. è papav. f. & comp.
in Thorace verò pro bile flavâ con-
coquendâ : Syrup. infus. violar.
item de succo violar. Syrup. de ju-
jub. & Granatorum dulcium.

Pro bile flavâ concoquendâ in
corde Syrup. de succ. acetos. de succ.
acetos. Citri Syrup. acetosor. Aran-
tiorum Syrup. acetos. Limon.

Pro concoquendâ bile in Hepa-
te: Syrup. de succ. endiv. simpl. &
compof. Syrup. de cichor. c. Rha-
barb. & sine Rhabarb.

Pro concoquendâ verò pituitâ in

Capite: Syrup. de betonic. simpl.
& compof. Syrup. de stoechad.
simpl. & compof. Mel Anacard. A-
zarovij.

Pro concoquendâ pituitâ in Tho-
rac: Syrup. de Hyssop. de Prasil. Sy-
rup. de capill. f. is simpl. & compof.
Syrup. de Glyzirrhiz. de que cala-
lamith. &c.

Pro concoquendâ & digerendâ
pituitâ in stomacho: Aqv. mulsâ,
sive Hydromel simpl. & compof.
Syrup. de Absinth. de Mentha; Mel
rosat. Oxymel simpl. & comp. &c.

In Corde pro concoquendâ &
digerendâ pituitâ: Syrup. de Byzau-
tiis simpl. & comp. &c.

In Hepate pro concoquenda &
digerenda pituitâ: Syrup. de duab.
radicib. de quinque radic. de Eu-
patorio, &c.

In matrice pro concoquendâ pi-
tuitâ: Syrup. de Arthemif. simpl. &
comp. &c.

Pro digerendâ & concoquendâ
Melancholiâ in corde: Syrup. de po-
mis, è pomis Reg. saporis. Syrup.
de succ. borragin & bugloss. &c.

In hepate & liene: Syrup. de E-
pithym. de Lupul. de scolopendr.
de fumo terr. min. & major. &c.

Vide Tractat. meum de secundo
in Medicinâ evacuationis genere,
Sic.

Misce. D. in mundo vascula.

S. Digestiv. Franck auff 4. mal.

H

ALI-

ALITER.

R. *Spec. alterativ. apar.* ℥ss.
Flor. Cordial. anapj.
 Coque in aqu. ad ℥ij. colatur. ad-
 misc.

Syrup. acetos. simpl.
d. coclear. ana ℥j

Salis Tartari ana ℥ss.

Spiritus Salis gut. 3.

sambuci gut. 2.

Misce. S. Digest. Francē auff l. mal.

ALITER.

R. *Aqu. scolopend.*

cetarach.

cnscuta. ana ℥ss.

Syrup. de cichor. cum rhabarb.

acet. simp. ana ℥ss.

Oxymell. squillir. ℥j.

Spir. ꝑris gut. 3.

CrySTALL. Tartari ℥ss.

Misce pro Dosi.

VEL:

R. *Aqu. capil. ꝑris*

cichor.

acetos. ana ℥ss.

Tartari ꝑlati ℥j

Cremor. Tartari ℥j.

Oxymell. squill.

simpl. ana ℥iiss.

Misce. S. Digestiv. Francē auff drey
 Morgen.

VEL:

R. *Decoct. alter.*

aperit. ana ℥vj.

Syrup. de cich.

cum rhab. ℥iiss.

Acet. bellebor. squill. ana ℥vj.

Tartari ꝑlati ℥iiss.

Aqu. Cinamomi ℥ss.

rosar. ℥vj.

Spir. ꝑli,

Salis ana gut. 2.

Misce. S. Weichunge auff drey
 mal.

Specierum alterantium digerentium, &c. quarum in precedentibus Digestivorum formulis mentio facta, sunt descriptiones he sequentes.

SPECIES PRO DECOCTO FLORUM & FRUCTUUM.

R. *Cavicar. numero 20.*

Prunor. Damasc. n 40.

Jujubar.

Sebest. an. 60.

Flor. borrag.

bugloss.

violar ana. ℥j.

Capill. ꝑris.

Lupulor.

Endiv. ana Mj.

Rad. glycyrrh. ℥iiss.

Incidentur & cuntundantur ad usum.

ALITER.

R. *Passular. mundar.*

Radic. liquirit. ana ℥ij.

Prun. dulc. numero 40.

Sebesten numero 50.

Flor. borrag.

bugloss.

violar, ana Mj.

Ta-

Tamarindor. ℥vj.

Caricar. numero 40.

Radic. Cichor. ℥β.

Hordeor. Mß.

Misceantur, incidantur & contundantur pro speciebus decocti florum & fructuum.

DECOCTIO PECTORALIS.

R. Passul. minor. ℥j.

Sebesten.

jujubarum ananumero 15.

Dactilor. numero vj.

caricarum pingv. numero. iiij.

Hordei purgati. ℥j.

Glycyrrhi. ℥β.

Capillo & ris. M. ß.

Hyssopti ℥ij.

incidantur & misceantur,

SPECIES PRO DECOCTO

alterativo aperitivo.

R. Hordei mundi Mß.

Herb. endiv.

cichor.

Taraxac.

sonchi.

epa. nob.

absinth.

eupator.

fumaria,

lactuc.

lupuli.

cuscuc.

cerarach.

violar ana Mß.

Rad. polyp. q.

fenic. petros.

asparagi, glycyrrh.

cichor. ana. ℥j.

Fructuum alkekeng. ℥iij.

pulp. prunor. Damasc. ℥ij.

Passular. ℥iij.

Tamarind. ℥x.

Sem. quat. frig maj.

excort. ana ℥ij.

Flor. violar, borrag.

bugloss. ana Mß.

Santali citrini ℥β.

Incidantur, & contundantur s. a.

Misc. pro officina. S. Species vel Ma-

teria pro decocto aperitivo alterativo.

SPECIES PRO DECOCTO

aperitivo lenitivo minori.

R. Herb. agrim. lupul.

cichor.

cuscuc.

beton.

cerarach.

endiv.

fum. terra ana ℥ij.

Rad apij fenic. petros.

calam. aromat.

glycyrrh. ana ℥iij.

Asari ℥β.

Sem anisi. fenic. ana ℥j.

Polypodii ℥. 12.

Prunor Damasc.

Ficum ana pingvii numero 32.

Passular. ℥iij.

Fol. sen. ℥j.

Flor. borrag. bugloss.

violar.

rosar. rubr. ana ℥j.

H 2

Inci-

Incidantur, contundantur & misceantur simul omnia.

Omnes in uniuersum humores ad expulsionem præparant, incidunt, extenuant, concoquunt, aperiant & abstergunt, capiti, ventriculo, jecori, nec non lieni familiares sunt hæ Species. Vide Pharmac. August. fol. 99.

Huc quoque referri possunt Aquæ & Tincturæ Digestivæ.

AQVA ANTIPHLEGMATICA

Clariss. Dn. D. Reines.

Med. Altenburg.

R. Centaur. min. ℞ij.

scylla præparat. ℥ij.

Cinamom.

Galang.

sem. fenicul. an. ℥j.

Præparat. l. a. infund.

aqv: centaur. minor. ℥iij.

absinth. ℥ij.

calam. aromat. ℥j.

addito fermento modico, digere per quatrimum tum destilla in MB.

AQVA MELANOPHYGA.

Ejusdem D. Reinesii.

R. Rhapontici veri ℥ij.

Epithymi

radic. bugloss.

filicis an. ℥j.

Sena. ℥ij.

anisi

Zedoaria an. ℥iij.

Carnis pomor. borstorfsan.

cydonior. an. ℥ij.

Præparata in fund. succ. citr. ℥ij.

Vini optim. ℥iij.

per biduum & destilla in MB. cum cobobio unico.

TINCTURA DIGESTIVA
in Convulsionibus.

R. Rut. Stach.

Hyssop salvia, beton.

Calaminth.

rorismar. ana Mj.

Rad. acor. peon. ana ℥iij.

petros. fenic.

brusc. asparag. ana ℥ß.

Sem. anisi fenic.

Nuc. mosch.

Cinamomi ana ℥iij.

Mellis ℥vj.

Fiat l. a. Digestio &

Tinctura Extractio, quæ datur in appropriatis.

TINCTURA CON-
fortans visum.

R. Beton. verben.

euphras. chelidon.

hyssop. puleg.

salvia ana ℥ß.

Sem. fenic. sil. mont.

anisi, coriandr. an. ℥j.

Sem. basil. majoran. ana ℥iijß.

Zingib. acori

cubebar. gariophill.

flor: anthos. cort. citri ana ℥j.

Sach. q. s. Fiat infusio pro Tinctura cum vino generoso. Ejus usus est cum syrupsis saccharatis, ut euphras. beton. & c.

TIN-

TINCTURA DIGERENS
epatica.

R. Rad. cichor. oxalyd.
gram. asparag. ana ℥β.
Herb. endiv. scariol.
epat. agrimon.
polytr. adianth. an. Mj.
Sem. 4. fri. maj. ana. ℥ij.
citri ℥iiss.
Cinamomi santal. citrin. an. ℥j.
Card. bene. pij.
Spica p. j. Flor. cordial. ana. p. β.
Incisa misceantur & infundantur
cum vino gener. pro Tinctura.

Pilula preparantes humorem melancholicum:

R. Extract. polypod.
fumar. an. gj.
chamedigos
chamepyth. an. gj.

Giatorp. gvj.

⓪ Fiat. gj.

F. cum tinctur. ♀
pilula numero ij.

D. Da obducta.

Plura vide apud Johannem
Dan. Mylium in Antid. Med. Chym.
p. 610. & seqq.

C A P U T XI.

DE TERRA TARTARI FOLIATA, SEU
DE SALE TARTARI FOLIATO ELE-
MENTARI.

D Philippus Müllerus in miracul. chymic. lib. 3. c. 3. n. 4. descriptionem hujus profert, sed verbis brevissimis: quam tamen Nobilis. Dn. D. Rolfinckius lib. 5. chymi. in art. form. redact. sect. j. c. 14. dilucidiolem depromit:
R. ⓪ Tart. albiß.

Aceti fortissimi, ad eminentiam
& digitorum transversorum.

Abstrahe acetum, inspidū quod exit, destillando per Alembicum vel evaporando. Post novū Acetum affunde, & exstillā. Hoc sapius repete, donec spiritus exstillare incipit acidus, qualis fuit affusus, aceto novo infuso nullus auditur sibilus,

& in fundo observatur materia nigricans. Tum Tart. est animatus, & cessandum ab iteratā affusione Aceti & destillatione. Nisi cessetur materia nigra ebulliendo sensim elevatur, & ascendit instar arboris, flatu turgida in alembicum, nec coerceri potest hæc ebullitio, nisi frigida infundatur.

Ideoq; justo tempore subsistendum. Nigra hæc in fundo relicta materia spiritu vini solvatur, destillatione per chartam emporeticam filtretur, levissimo lentissimoq; arenæ vel MB. calore, vasis terreis vel vitreis latioribus excepta, plurimis exhalantibus liquidis

H 3

exsic

exsicceatur. Exsiccata materia iterum solvatur spiritu vini, filtretur, exsicceatur lentâ manu. Idq̄ toties repetatur, donec materia alba appareat, & foliorum longè à se invicem distitorum instar concreseat. Hæc est ratio nominis.

Stent licèt folia hæc suis limitata terminis in frigido humido aëre tamen iterum ad naturam matris suæ revertuntur & liquescent.

Sic in cellâ subterraneâ liqvesfacta, & post spiritu vini irrigata, (si mista fuerit prius in mortario vitreo cum Oleo Stis & non calcinato in massam primo sub nigram post rubescentem) præbent uncturam pulcherrimam her maphoditicam ꝑri.

Hæc foliata terra ꝑ in cellâ in liquorem soluta, quibusdam D. Sennerti arcanum ꝑri est.

Dosis foliatæ terræ est gran. v. vj. vij. vel si liqvesfacta fuerit, guttul. tantundem.

OBSERVA.

Aliqui vocant Sal ꝑri essentielle. Locatellus in arcan. chymic. p. 205. Terram foliatam philosophicam. Schrödero Pharmacop. lib. 4. tit. d. Tartar. pag. 222. nomine venit Magisterii ꝑri purgantis. Zuölfero verò in animadv. Pharm. Augustan. f. 144. olei ꝑri Sennerti. 2. Elaboratio. inquit Dn. D. Sachs Ampe-lograph. p. 666. consistit in crebris cohobationibus, sed laboriosior; compendiosior via inventa est, ut

unico labore acer. destill. Sal ꝑri faturetur in vase ꝑeo.

DE FERMENTATIONE TARTARI:

Anteqvam dilabamur ad alia ex Cl Dn. D. Bartholini centur. 2. epist. medic. 42. p. 532. Tartarum fermentatum producam, præsertim cum inter chymicorum opera non cuius obvium habeatur. Proceditur autem hoc modo: Salis Tartari vel potius Tartari calcinati q. v. in vas fictile indatur, cui affundatur aquæ puræ ℥ij. vel ℥ij. supposita igne coctio promovenda, quod ubi perventum fuerit, gradus ignis non nimis fortis, sed mediocris & minor quàm antea accuratè observandus sensimq; pulvis ꝑri crudi ollæ fictili subtili manu dispergendus, statimq; ubi iste pulvis resolutus fuerit, fermentari incipit, & in bullas uvarumq; racemos exactè referentes, spectaculo satis jucundo elevari, ubi evanuerint bullæ, vel subsidere inceperint, alius inspergendus est pulvis, quamq; diu fermentationis spectaculo frui velis, continuanda erit ista inspersio.

Ex fermentato hoc Tartaro spiritum tartari tandem eliciunt, multò majoris efficacæ ac virtutis, quàm qui vulgari pharmacopæorum modo produciuntur.

CAPUT XII.

CAPUT XII.

DE

OBSERVATIONIBUS QUIBUSDAM CIR-
CA EXHIBITIONEM DIGESTIVORUM
SCITU NECESSARIIS.

Nullum dejectorium medica-
mentum, antequam humorum
crasfities attenuata digesta, & viæ,
per quas expurgari debet, aperta
sint, exhibendum.

Quidam morbi digestionem egent.
quidam verò non: Statim purga in
morbis, qui ex impuritatibus mobi-
libus superficialibus constant, quod ex
dolorum signaturâ & inconstantibus
symptomatum effervescentiis
& turgidis venis deprehenditur. Ubi

verò impuritates periculosa & in-
flamatoria, prius digere & coque.

Morbi chronici dicti, ut sunt E-
pilepsia, Quartana, Colica, Nephri-
tis, Podagra, & omnes affectus Tar-
tarei, Hydrops & lepra per se non
egent digestionibus, aut concoctio-
nibus; sed respectu suorum sympto-
matum. In febribus etiam malignis
& Ungaricis non est expectanda di-
gestio. Digestiva aliquando sæpius
repetenda sunt.

P A R S IV.

DE

VOMITIVIS RARIORIBUS
AB HERMETICIS MINERIS INVEN-
TIS, DE QUE ILLORUM PRÆPARATIO,
NE MIRABILI EFFICACIA, VARIO USU,
ET LEGITIMA DOSI.

ET si in propatulo, omnibusque
notum, quòd quædam Phanta-
stica ingenia reperiantur, qui vom-
itivorum usum planè negligendum
& tanquam pestem fugiendam sta-
tuunt, sententiam suam rationibus
firmis, ut sibi imaginantur, propu-
gnantes: Attamen facere non po-

tui quin finitò jam nunc de Matura-
tivis & Digestivis sermone, de pur-
gantibus universalibus, inter quæ
vomitoria primas tenent, aliquid
dicam: præsertim cum mihi non i-
gnotum, quod non modò Hippo-
crates facile medicorum Princeps,
Avicenna, Dioscorides & Rhafis; Ve-
rùm